

Коломієць М.С.

студентка,

Національний університет «Одеська юридична академія»

ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ПРОБЛЕМ СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Ідея громадянського суспільства заснована на необхідності ефективного регулювання взаємовідносин людини з політичною владою, суспільства з державою. Проблема формування і функціонування громадянського суспільства в Україні є однією з найактуальніших проблем в сучасній політичній науці як в теоретичному так і в практичному аспекті. Інтерес до концепції громадянського суспільства, проблем його формування в Україні зумовлений поваленням тоталітарного комуністичного режиму, процесом посткомуністичної трансформації та переходом до демократії. Громадянське суспільство, з одного боку, є важливою передумовою демократичних трансформацій та перетворень, а, з іншого, – функціонування громадянського суспільства можливе лише в умовах демократичної правової держави.

Що ж до самого визначення, то громадянське суспільство – система забезпечення життєдіяльності соціальної, соціокультурної і духовної сфер, їх відтворення і передачі від покоління до покоління, системи самостійних і незалежних від держави громадських інституцій і відносин, які мають забезпечити умови для самореалізації окремих індивідів і колективів, реалізації приватних інтересів і потреб, індивідуальних чи колективних [1, с. 116].

Концепція громадянського суспільства сформувалась ще у XVII ст. Біля її витоків стояли видатні мислителі Дж. Локк, А. Сміт, Ш. Монтеск'є, Ж-Ж. Руссо, американські просвітителі Т. Пейн, Дж. Медісон. В основі теорії громадянського суспільства лежать ідеї автономності та індивідуальної свободи громадянина, здатності усвідомлювати і захищати свої інтереси та протистояти свавіллю державної влади.

Спроби теоретичного осмислення концепції громадянського суспільства здійснювали і визначні українські вчені: М. Драгоманов, І. Франко, М. Грушевський, Б. Кістяківський, В. Липинський. Мислителі надавали велике значення громадській активності, самоорганізації, самоврядуванню. У формуванні громадянського

суспільства вони вбачали запоруку стабільності української держави, її процвітання і добробут.

Громадянське суспільство покликане відстоювати перед державою безпосередні інтереси громадян та їх груп, їх право на самоорганізацію та самоврядування. Громадянське суспільство є гарантом захисту громадян від втручання державних інституцій у їх приватне життя. Концепція громадянського суспільства передбачає, що людина – головний суб'єкт суспільства, її права свободи і інтереси – найвищі цінності.

Формування громадянського суспільства відбувається в Україні паралельно із розбудовою демократичної правової держави. Безперечно, нині громадянське суспільство ще не стало тим вагомим центром сили, протидією владним структурам, однак процес його формування є доволі динамічним і незворотним.

На думку науковців, успішному розвитку громадянського суспільства в Україні заважають: надмірна централізація, бюрократизація і панування авторитарних моделей поведінки виконавчої гілки влади; домінування олігархічно-кланових інтересів на верхівці політичної піраміди; патерналістські стереотипи щодо ролі держави і надмірна терпимість народу; відсутність у значної частини людей психологічної потреби в «негативній» свободі – свободі заради свободи – невміння її відстоювати. Об'єктивно цьому сприяє матеріальна незабезпеченість, масова бідність [2, с. 324].

Розбудова громадянського суспільства передбачає роздержавлення суспільних інститутів, зменшення державного впливу на них. Ця обставина підкреслює необхідність наукових розробок ролі держави в перехідному суспільстві, розробки механізмів її впливу на соціальні процеси, визначення шляхів перетворення держави на правову, а перехідного суспільства – на громадянське.

Не можна не відзначити, що у Конституції України і згадки немає про громадянське суспільство, на формування якого зрештою має бути спрямований весь державно-правовий механізм. Цей недолік Конституції, безумовно, негативно відбивається на процесі формування громадянського суспільства. Проголошуючи своє прагнення досягти ідеалів правової держави, не пов'язавши це на конституційному рівні з формуванням громадянського суспільства, є стратегічно неприпустимим. Адже неможливо донести до людей сутність переваг правової держави, не пов'язуючи це із

громадянським суспільством, яке є гарантом захисту його членів від втручання державних інститутів в їх приватне і особисте життя. Однією з перших змін до Конституції України має бути її доповнення новим розділом про громадянське суспільство [3, с. 87].

Можна зробити висновок, що громадянське суспільство є одним із феноменів сучасного суспільства, який на меті має забезпечення умов для самореалізації окремих індивідів і колективів, реалізації приватних інтересів і потреб. До основних шляхів побудови такого суспільства в Україні відносяться:

формування правової демократичної держави і утвердження принципу верховенства права; гарантування прав громадян; створення адекватної соціальної структури на основі розвитку приватної власності та ринкових відносин; активізація процесу роздержавлення усіх сфер суспільного життя; підвищення життєвого рівня людей, звуження сфери бідності; забезпечення свободи слова, думки та незалежності ЗМІ; розширення зв'язків із закордонними державами; формування високого рівня політичної свідомості та культури; створення можливостей для участі громадян в управлінні державними справами; вдосконалення механізмів громадського контролю за діяльністю органів державної влади; розвиток форм громадського самоврядування та самодіяльності.

Отже, основою суверенної національної демократичної правової держави є становлення та ефективне функціонування громадянського суспільства в Україні. Безперечно, процес цей складний і довготривалий, але, пройшовши цей шлях, зможемо досягти високого розвитку країни в усіх її сферах.

Список використаних джерел:

1. Литвин В.М. Законотворча діяльність: словник термінів і понять // Київ, 2004. – 340 с.
2. Чиркін В.Є. Конституційне право зарубіжних країн // Москва, 1997. – 568 с.
3. Бобровник С.В. Громадянське суспільство в Україні: проблеми становлення // Київ, 1997. – 120 с.